

ЕТАПИ (МОДУЛІ) КОНСТРУЮВАННЯ ПЕДАГОГОМ УРОКУ З ТОЧКИ ЗОРУ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

МОДУЛЬ ВСТУПНОГО ПОВТОРЕННЯ

Мета:

- Визначити рівень попередньої підготовленості учнів, що стосується теми.
- Актуалізувати знання, що потрібні для введення нового матеріалу.
- Активізувати мислення учнів.

Методи: фронтальна бесіда, усне опитування, робота зі схемами, рисунками, метод прогнозування, робота з текстом підручника, самоперевірка за зразком тощо.

Прийоми: «Інтрига», «Дивуй!», «Фантастична добавка», «Відстрочена загадка», заповнення кросвордів, «Альтернатива», «Світлофор», «Мозковий штурм», «Асоціація», «Зайве слово», «Назви відповідь», «Пошук загального», «Групування слів», «Лото», «Зашифровки», «Незакінчені речення» тощо.

Форми навчання: індивідуальні, парні, групові, фронтальні.

Засоби: диктанти, тести, ТЗН, навчальні та наочні посібники, підручник, таблиці, моделі тощо.

МОДУЛЬ ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Мета:

- Допомогти учням засвоїти факти та основні ідеї.
- Забезпечити якість вивчення нового матеріалу.
- Формувати вміння виділяти головне, актуалізувати, конспектувати, порівнювати, зіставляти.
- Забезпечити диференційований підхід.
- Встановити зв'язки між засвоєними та новими знаннями.

Формувати групи компетентностей: соціально-трудова, інформаційна, загальнокультурна, соціально-трудова, вміння вчитися.

Методи: пояснення, коментоване читання тексту підручника, проблемна лекція, семінар-практикум, фронтальна бесіда, дискусія, робота з книгою, посібниками, схемами, таблицями, рисунками, моделями, демонстрація презентацій.

Прийоми: «Асоціації», «Мозкова атака», створення проблемної ситуації, використання яскравих афоризмів, порівнянь, образів, «Знаємо — бажаємо дізнатися — дізналися», «Моделі, що ожили», «Снігова грудка», «Ажурна пилка», «Акваріум», «Броунівський рух», «Два-чотири — всі разом», «Навчаючи — учусь», «Павучки», «Місткий кошик» тощо.

Форми навчання: парна, групова, індивідуальна, колективна, фронтальна.

Засоби: ТЗН, підручники, посібники, довідники, Internet, інформаційні таблички, роздавальний матеріал, таблиці, моделі тощо.

МОДУЛЬ ПРАКТИКИ

Мета:

— Формувати вміння практичного застосування знань, умінь і навичок. Формувати й удосконалювати вміння й навички у стандартах прямого й успішного руху до накресленої мети.

— Забезпечити ситуацію вибору.

— Формувати вміння розв'язувати типові завдання, формувати творчі вміння.

— Переносити знання і способи діяльності, життєвого досвіду в нову ситуацію.

Формувати групи компетентностей: соціально-трудова, інформаційна, загальнокультурна, соціально-трудова, вміння вчитися.

Методи: практичні роботи, розв'язування завдань за зразком, метод коментування, робота з підручником та різними джерелами інформації.

Прийоми: «Асоціативний ряд», «Синтез думок», «Альтернатива», «Коментування», «Навчаючи – учусь», «Карусель», «Поєдинок», «Інтелектуальний тир», змагання тощо.

Форми навчання: парна, групова, індивідуальна, колективна, фронтальна.

Засоби: ТЗН, математичні диктанти, тести, навчальні та наочні посібники, роздавальний матеріал, схеми тощо.

МОДУЛЬ СПОСТЕРЕЖЕННЯ І ДІАГНОСТИКИ

Мета:

— Організувати і підтримати безперервний зворотний зв'язок.

— Одержати своєчасну інформацію про успішність просування у навчанні всіх учнів.

— Спостерігати за процесом засвоєння та застосування знань, умінь і навичок.

— Здійснювати моніторинг навчальних досягнень учнів.

— Формувати на кожного учня «дос'є» (залучаючи комп'ютер), до якого тільки він та педагог мають доступ.

Формувати групи компетентностей: соціально-трудова, загальнокультурна.

Методи: спостереження, дискусія, створення проблемної ситуації тощо.

Прийоми: «Світлофор настрою», «Зворотний зв'язок», «Релаксаційні вправи», рефлексія тощо.

Форми навчання: індивідуальна, парна, фронтальна, колективна.

Засоби: ТЗН, завдання для моніторингу рівня знань, навчальні та наочні посібники тощо.

МОДУЛЬ ДОМАШНЬОЇ РОБОТИ

Мета:

— Удосконалити, узагальнити, систематизувати знання, вміння та навички.

— Розвивати самостійність та творче мислення.

— Формувати вміння самостійно засвоювати окремі питання навчального матеріалу.

Формувати групи компетентностей: інформаційну, уміння вчитися, соціально-трудову.

Методи: виконання вправ, письмових і графічних робіт, підготовка рефератів, доповідей, самоперевірка, індивідуальне опитування, фронтальна бесіда, робота з підручником, довідниками, додатковою літературою, використання Internet тощо. (Залучення консультантів, якість виконання д/з за допомогою звірки зі зразками, усний коментар, самостійна робота, що аналогічна до домашньої).

Прийоми: «Інтелектуальна розминка», «Одне завдання на двох», «Вірю – не вірю», «Так – ні», «Знайди помилку», «Вибери сам», «Ярмарок – подорож», «Заздалегідь», «Творче завдання», блищопитування ланцюжком, тощо.

Форми навчання: індивідуальна, парна, групова.

Засоби: навчальні та наочні посібники, довідкова література, Internet, інформаційні таблички тощо.

МОДУЛЬ УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЇ

Мета:

— Узагальнити і систематизувати знання, уміння і навички.

— Установити загальні зв'язки в матеріалі, що дозволяє побачити учням тему (розділ) в цілому.

— Формувати вміння застосовувати набуті знання під час розв'язування задач різного рівня складності.

— Формувати потребу до постійної самоосвіти, продуктивної творчої діяльності.

Формувати групи компетентностей: соціально-трудову, загальнокультурну.

Методи: порівняння, узагальнення, усна розповідь, бесіда, вступні, оглядові, пошукові семінари, дебати, конференції тощо.

Прийоми: «Письмовий звіт», «Шпаргалка», «Пошта», «Перепишу параграф по-своєму», «Я – педагог», «Інтелектуальне лото», «Ділова гра», «Аукціон ідей», «Творча робота», «Учені та їхні відкриття», «Фантастичні фігури» тощо.

Форми навчання: індивідуальна, парна, фронтальна, колективна.

Засоби: ТЗН, навчальні та наочні посібники, інформаційні картки, тести тощо.

МОДУЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ

Мета:

— Врахувати психофізіологічні особливості учнів. Розвивати пізнавальні процеси (пам'ять, увагу, сприймання, мислення, мовлення, уяву тощо) та математичні здібності учнів. Формувати пізнавальний інтерес.

— Створити позитивно-емоційний настрій і психологічно комфортні умови.

— Сприяти позитивному відношенню учнів до навчання.

Методи: інтерактивні, ігрові, релаксаційні тощо.

Прийоми: «Світлофор настрою», «Навіювання», «Відстрочена відгадка», «Бліц-опитування», «Релаксаційні вправи», «Зворотний зв'язок» тощо.

Форми навчання: індивідуальні, парні, групові, фронтальні, колективні.

Засоби: ТЗН, інформаційні таблички тощо.

Для розв'язання завдань компетентної освіти педагог має керуватися такими правилами, незалежно від стажу роботи, категорії, технології, яку він використовує:

— Головним є не предмет, якому ви навчаєте, а особистість, яку ви формуєте. Не предмет формує особистість, а педагог своєю діяльністю, пов'язаною з вивченням предмета.

— На виховання активності не шкодуйте ні часу, ні зусиль. Сьогоднішній активний учень — завтрашній активний член суспільства.

— Ставте учнів у ситуації, котрі вимагають виявлення та пояснення розбіжностей між фактами, що спостерігаються, та наявним знанням.

— Допомагайте учням оволодіти найбільш продуктивними методами навчально-пізнавальної діяльності, навчайте їх вчитися.

— Слід якомога частіше використовувати питання «чому?», щоб навчити мислити причинно-розуміння причинно-наслідкових зв'язків є обов'язковою умовою розвивального навчання.

— Пам'ятайте, що насправді знає не той, хто переказує, а той, хто застосовує на практиці.

— Привчайте учнів думати та діяти самостійно. Поступово відходьте від механічних переказів, дослівного відтворення.

— Творче мислення розвивайте всебічним аналізом проблем, пізнавальні задачі розв'язуйте кількома способами, частіше практикуйте творчі завдання.

— Вчителі з будь-якого предмета, не тільки мови і літератури, мають слідувати за способом та формою висловлення думки учнів.

— Слід частіше показувати учням перспективи їх навчання.

— Використовуйте схеми, плани, щоб забезпечити засвоєння системи знань.

— Оскільки міцність запам'ятовування інформації, що засвоєна у вигляді логічних структур, є більш високою, ніж міцність розрізнених знань, закріплювати слід ті знання, що подані у цілісних логічних структурах.

— У значних блоках інформації легше встановлюються логічні зв'язки, чіткіше простежується головна думка, котру легше виділити й показати учням.

— У процесі навчання обов'язково враховуйте індивідуальні особливості кожного учня, об'єднуйте в диференційовані підгрупи учнів з однаковим рівнем.

— Вивчайте і враховуйте життєвий досвід учнів, їх інтереси, особливості розвитку.

— Будьте обізнаними з останніми науковими досягненнями із свого предмета.

— Заохочуйте дослідницьку роботу школярів. Знайдіть можливості ознайомити їх із технікою експериментальної роботи, алгоритмами розв'язання винахідницьких задач, обробкою першоджерел і довідкових матеріалів.

— Суспільно-історичною практикою доводьте необхідність наукових знань, які вивчаються в школі. Навчайте так, щоб учень розумів, що навчання є для нього життєвою необхідністю.

— Пояснюйте школярам, що кожна людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всьому, що необхідно для реалізації її життєвих планів

У технологічному підході щодо проектування уроку вирізняють наступні етапи:

- визначення цілей і завдань уроку;
- орієнтація змісту уроку на реалізацію запланованих цілей і завдань;
- орієнтація процесу навчання на гарантоване досягнення результатів;
- оцінювання поточних результатів (наявність оперативного зворотного зв'язку);
- корекція навчання;
- заключне оцінювання результатів.

Компетентнісний підхід тісно пов'язаний з такими підходами до навчання як:

- особистісно-орієнтований (оскільки потребує трансформації змісту освіти, перетворення його з моделі «для всіх» на суб'єктивні надбання одного учня, які можна виміряти);
- діяльнісний підхід (тому, що може бути реалізований тільки в діяльності, тобто в процесі виконання конкретним учнем певного комплексу дій).

Модель компетентісно зорієнтованого уроку

ЕТАП ОРІЄНТАЦІЇ, МОТИВАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

1. Створення сприятливої атмосфери

Прийоми: епіграфи, інтелектуальна розминка тощо

2. Мотивація

Прийоми: постановка проблемних питань, зв'язок з життям, з майбутнім, залучення досвіду дітей тощо

ЕТАП ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ

Формулювання мети й проміжних цілей уроку

Прогнозування змісту й результатів діяльності

Прийоми: формулювання очікуваних результатів

ЕТАП ЦІЛЕРЕАЛІЗАЦІЇ

Організація навчальної діяльності.

Зміст навчальної діяльності:

- Теоретичний (теоретичні знання)
- Емпіричний (аналіз навчального матеріалу)
- Практичний (знання способів діяльності, знання в дії або вміння тощо)

Організація цього етапу є мірилом педагогічної майстерності та зрілості викладача. Саме на цьому етапі викладач може проявити творчість і показати найвищий «пілотаж» і у власній діяльності, і в організації активної діяльності учнів, зробити все, щоб заплановані мета й завдання були досягнуті, щоб урок можна було назвати вдалим, ефективним.

ГОЛОВНЕ: слід активніше звертатися до продуктивних методів та прийомів, що дають можливість активізувати розумову діяльність учнів, можливість свідомого опанування учнями матеріалу під керівництвом викладача, навчати школярів учитися, що є необхідністю кожного члена сучасного суспільства – суспільства, що вчиться протягом усього життя.

ЕТАП РЕФЛЕКСІЙНО-ОЦІНЮЮЧИЙ

1. Підведення підсумків

Прийоми: бесіда, відповіді на запитання щодо змістовного аспекту уроку (наскільки корисним вивчений матеріал? Де можна застосувати у мовній практиці? тощо)

2. Власне рефлексія усна й письмова, інтелектуальна й емоційна

Прийоми: сінквейн, висновки, «Шкала ефективності», «Лист побажань» тощо.

3. Цінування й оцінювання діяльності учнів на уроці (не тільки кінцевого результату, а й роботи в процесі уроку).

Обов'язковим елементом компетентісно орієнтованого уроку будь-якого навчального предмета, у будь-якому класі повинна бути фізкультпауза (фізкультхвилинка чи релаксація), як ефективний прийом формування здоров'язберігаючої компетентності учнів.

ЕТАП КОНТРОЛЬ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ «ЗАДАЄШ ДОДОМУ – ПЕРЕВІРЯЙ, НЕ ПЕРЕВІРЯЄШ – НЕ ЗАДАВАЙ!» (Ю. Конаржевський)

Невід'ємна складова комбінованого уроку. Але коли обсяг нового матеріалу значний і не пов'язаний з темою уроку, не обов'язково виділяти цю роботу в окремий етап. Та це в жодному разі не означає, що домашню роботу не треба перевіряти. Адже без відгуку, без оцінювання своєї діяльності учень не володіє головним – результатом, не відчуває успіху чи невдачі. Перевірка домашнього завдання є значним мотивуючим і стимулюючим фактором. Цей процес має бути організований так, щоб в учнів сформувалася стійка думка про неможливість не виконати домашнє завдання.

ФОРМИ ПЕРЕВІРКИ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ (передбачає оцінювання, самооцінювання на рівні компетентісного уроку – вимагає нових підходів)

САМОПЕРЕВІРКА ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ (за зразком)

САМОКОНТРОЛЬ (за певними запитаннями)

ВЗАЄМООПИТУВАННЯ В ПАРАХ, НАВЧАЛЬНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ БІЛЯ ДОШКИ (з розгорнутим рецензуванням однокласниками) тощо.

ЕТАП ПОВІДОМЛЕННЯ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

Вимоги:

- Інструктаж щодо виконання.
- Мотивування необхідності виконання.

- Диференціація (варіативність і різноманіття):
 - обов'язкова й варіативна частина
 - різнорівневі завдання (обов'язковий мінімум, тренувальний, творчий).
- Нестандартність подачі домашнього завдання.
- Структурні елементи сучасного компетентнісно зорієнтованого уроку не обов'язково є його етапами, в уроці вони функціонують у різних взаємозв'язках.
- Актуалізація здійснюється в ході засвоєння знань і об'єднується з їх застосуванням.
- Джерелом отримання знань стає практична діяльність учнів.
- За цієї умови знання засвоюються й застосовуються одночасно.

ВИМОГИ ДО СУЧАСНОГО КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНОГО УРОКУ

У структуру компетентнісно спрямованого уроку, слід вносити наступні зміни:

- Конкретизувати загальну мету (цілі: освітні, розвивальні) уроку.
- Визначати предметні та ключові очікуваний результат спільної діяльності.
- Забезпечувати здійснення рефлексії навчальної діяльності.
- Учні повинні вчитися рефлексувати (аналізувати) власну діяльність, компетентності, формуванню яких буде присвячений даний урок.
- Формулювати цілі й визначати очікувані результати.
- Здійснювати мотивацію навчальної діяльності. Бажано, щоб учні під керівництвом учителя з'ясували, чи готові вони до вивчення теми, що їм бракує, що саме вони повинні вміти й знати, щоб успішно виконати основне завдання.
- Бажано в залежності від структури уроку розподіляти зміст на навчальні ситуації: теоретичні знання, знання способів діяльності, знання в дії або вміння тощо
- Необхідно до кожної навчальної ситуації формулювати цільове завдання й відповідно до нього підбирати методи навчання, адекватні дидактичним функціям (засвоєнню, формуванню, узагальненню) та змісту навчального матеріалу (теоретичний, практичний).

У структуру компетентнісно спрямованого уроку, слід вносити наступні зміни:

- Чітко визначати завдання: що повинен учень навчитися роботи саме на цьому уроці (діяльнісний підхід).
- Розрізняти зміст освіти (чому вчу) і зміст навчального матеріалу (за допомогою чого вчу).
- Відповідно до змісту навчального матеріалу та методів роботи підбирати оптимальні форми організації пізнавальної діяльності.

- Ефективно добирати навчальний матеріал для засвоєння учнями запланованої одиниці змісту освіти (без надлишку чи недостачі навчального матеріалу).
- Обов'язково при виборі змісту, методів і форм орієнтуватися на цільову установку й уявний оцінювати її, порівнювати досягнуті результати на уроці з очікуваними.
- При оцінюванні учнів враховувати саме набуття ними предметних компетентностей, умінь вирішувати проблеми, пов'язані з даною навчальною темою.

Алгоритм компетентнісно зорієнтованого уроку

- Конкретизація загальної мети (провідних і проміжних цілей) уроку.
- Визначення предметних та ключових компетентностей як до уроку в цілому, так і до кожного етапу уроку окремо.
- Формулювання цілей і визначення очікуваних результатів.
- Мотиваційне забезпечення уроку.
- Поділ змісту уроку на навчальні ситуації в залежності від його структури — теоретичні знання, знання способів діяльності, знання в дії або вміння тощо.
- Формулювання цільового завдання до кожної навчальної ситуації.
- Вибір методів навчання, адекватних цільовим завданням за їх дидактичними функціями (засвоєння, формування, узагальнення) та змісту навчального матеріалу (теоретичний, емпіричний чи практичний).
- Вибір форм організації навчальної діяльності учнів (індивідуально-самостійна, парна, групова, загальнокласна, фронтальна чи їх оптимальне поєднання) адекватно змісту та методам роботи.
- При виборі змісту, методів і форм-орієнтація на цільову установку й уявлення очікуваного результату спільної діяльності.
- Здійснення рефлексії навчальної діяльності.
- Аналітична вправа «Конструктор» (робота в групах).